

Тема: Примусові хлібозаготівлі. Український хліб на експорт, внутрішньосоюзні ринки. Геноцид українського народу. Масштаби та наслідки Голодомору.

Моторошний парадокс: вмирали на все плодючих чорноземах шанованої світом житниці скрізь: просто поля, на шляхах, у холодних хатах і на лавах промерзлих вокзалів, поодиноці і сім'ями, вимирали цілі родини, села. Голод забрав тих, хто за шмат хліба насущного не стежив і не доносив на брата, не виривав останнього окрайця з голодних дитячих ротів, не вмів торгувати святиною, красти, вбивати, щоб вижити.

Не віриться, що в Україні раптово зник хліб, а люди залишилися без зернини. Це було не стихійне лихо, а зумисне підготовний голодомор. У 1933 році Сталін, говорячи про підсумки першої п'ятирічки, заявив: «Ми, безперечно, досягли того, що матеріальне становище робітників і селян поліпшується у нас із року в рік. У цьому можуть сумніватися хіба що тільки вороги Радянської влади». Після такої заяви мало хто міг наважитися висловити іншу точку зору. Але становище в Україні було катастрофічним. Ще в жовтні 1932року партійно-державна верхівка прийняла холоднокривне рішення: «Вийти з кризи шляхом конфіскації запасів зерна у хліборобській галузі». За кілька місяців надзвичайні комісії під керівництвом Кагановича, Молотова, Постишева викачали з селян внутрішні фонди – продовольчий, фуражний, насінневий.

Представники місцевої влади організували в селах спеціальні бригади, які вимагали від кожного негайно відвезти на станцію мішок зерна, а в разі непослуху позбавляти волі на 10 років. Відбувався розбій, свідомо спрямовує на фізичне винищення селянства. Смерть косила людей до літа 1933 року.

Чи була того року весна? Чи прилетіли до знайомих осель довірливі лелеки? Чи співали травневими ночами у вербах на ріках солов'ї? Ніхто того не пам'ятає сьогодні. Кожного року на колгоспи накладали непомірні плани хлібозаготівель. Україна давала 38% загальносоюзного зерна. В червні жовтні 1932 р. у колгоспів та одноосібників було відібрано 132 млн. пудів хліба (половина плану, так як план складав 282 млн. пудів). 7 серпня 1932р. ВУЦВК і РНК СРСР прийняли постанову «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів і кооперативів та про зміцнення суспільної (соціалістичної) власності. Згідно з нею розкрадання майна каралося розстрілом, а за «пом'якшуючих обставин» - позбавленням волі на строк щонайменше – десять років. За жменю зерна, принесеного з поля, селянин отримував повний строк у концтаборі, а за 3-4 кг зерна карали розстрілом. За рік було засуджено 54 тис. осіб, із них 2 тис. – до вищої міри покарання. У народі цю постанову називали «законом про п'ять колосків». Подивіться, будь ласка, цю постанову у підручнику.

Із метою «виправлення» ситуації із хлібозаготівлею восени 1932р. в Україну було направлено надзвичайну комісію на чолі з головою РНК СРСР В. Молотовим. Ця комісія викачала із села весь хліб – ще 104,6 млн. пудів зерна, але план так і не було виконано (261 млн. пудів). Наприкінці грудня з'явилася

нова директива Й. Сталіна, що в разі невиконання плану хлібозаготівель, слід забрати зерно із насінневих фондів. Так в Україні зовсім не залишилось хлібних запасів.

В листопаді 1932р. в Україні запроваджується система «чорних дошок». Занесення на «чорні дошки» колгоспів, сіл і цілих районів означало їх повну ізоляцію, вилучення всього продовольства, заборону ввезення будь-яких товарів та інші жорстокі репресії. Всього на «чорну дошку» було занесене до третини сіл України.

В січні 1933 р. забороняється виїзд за межі України. Не залишається ніяких запасів їжі. Люди мріяли дожити хоч до нової травички.

В той час, як від голоду померли мільйони українців, влада продовжувала вивозити зерно за кордон. Також в Україні у той час на повну потужність працювали спиртозаводи, які переробляли зерно на горілку, що йшла на експорт.

Для запобігання втечі селян з колгоспів у міста, сталінський режим у грудні 1932р. увів нову **паспортну систему**: паспорти видавали тільки городянам, так що селянин не міг залишити село.

Здобувачам освіти пропонується подивитися уривок фільму «Справа №...Голодомор 1932-1933рр.»

Здобувачі освіти записують до робочих зошитів з підручника поняття: «закон про п'ять колосків», «чорна дошка» та «паспортна система».

Робота з картою (викладач показує на карті, території, охоплені голодом).

Голодом були охоплені Кубань, Північний Кавказ, Поволжя, Казахстан, але найбільше голод вразив Україну.

Причини Голодомору:

1. Насамперед економічні – застосування продрозкладки та її бездумне здійснення;
2. Примусова суцільна колективізація і масове створення колгоспів;
3. Голод, як засіб упокорення селянства;
4. Сталін і його поплічники штучно викликали голод;
5. Відсутність реального економічного і політичного суверенітету республіки;
6. Інструментом вбивства частини народу й «перевиховання» решти було обрано найстрашнішу зброю – штучно організований голод.

Голодомор – штучно організований більшовицькою владою голод 1932-1933 років в Україні.

Завдяки зусиллям української діаспори Комісія Конгресу США на чолі з **Джоном Мейсоном** у **1986р.** назвала Голодомор 1932-1933рр в Україні геноцидом.

В Україні згідно з **Кримінальним кодексом** від 2001 року є стаття 442. Геноцид:

Геноцид, тобто діяння, умисно вчинене з метою повного або часткового знищення будь-якої національної, етнічної, расової чи релігійної групи шляхом позбавлення життя членів такої групи чи заподіяння їм тяжких тілесних ушкоджень, створення для групи життєвих умов, розрахованих на повне чи часткове її фізичне знищення, скорочення дітонародження чи запобігання йому

в такій групі або шляхом насильницької передачі дітей з однієї групи в іншу, — карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Публічні заклики до геноциду, а також виготовлення матеріалів із закликами до геноциду з метою їх розповсюдження або розповсюдження таких матеріалів — караються арештом на термін до шести місяців або позбавленням волі на термін до п'яти років.

Геноцид — крайня форма **дискримінації**.

28 листопада 2006 року Верховна Рада України схвалила Закон «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні», в якому засуджено злочинні дії тоталітарного режиму СРСР, організацію Голодомору, що стало причиною знищення мільйонів людей, руйнування соціальних основ Українського народу, його вікових традицій, духовної культури і етнічної самобутності. У преамбулі Закону зафіксовано співчуття іншим народам колишнього СРСР, які зазнали жертв внаслідок Голодомору, високо оцінено солідарність та підтримку міжнародної спільноти, показано підготовчий процес прийняття Закону. В документі чітко записано: «Голодомор 1932-1933 років в Україні є геноцидом Українського народу» (ст. 1); «Публічне заперечення Голодомору 1932-1933 років в Україні визнається наругою над пам'яттю мільйонів жертв Голодомору, приниженням гідності Українського народу і є протиправним» (ст. 2).

Вперше суть «злочину злочинів» («crime of the crimes» - англ.) обґрунтував у жовтні 1933 року Рафаель Лемкін на П'ятій конференції з уніфікації міжнародного права в Мадриді. Пізніше на позначення страхітливого злочину він запропонував термін «геноцид», який був взятий на озброєння Організацією Об'єднаних Націй.

Згідно з статтею II Конвенції Організації Об'єднаних Націй від 9 грудня 1948 року про запобігання злочину геноциду і покарання за нього під геноцидом маються на увазі дії, що здійснюються з наміром знищити повністю або частково яку-небудь національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку. До таких дій у Конвенції, яка є автентичним і юридично чинним міжнародно-правовим актом, віднесено:

- а) вбивство членів такої групи;
- б) спричинення серйозних тілесних ушкоджень або розумового розладу членам такої групи;
- в) навмисне створення для якої-небудь групи таких життєвих умов, які розраховані на цілковите або часткове фізичне знищення її;
- г) заходи, розраховані на запобігання дітородінню в середовищі такої групи;
- д) насильницька передача дітей з однієї людської групи в іншу.

Через 50 років зміст злочину геноциду відтворено у статті 6 Римського статуту Міжнародного кримінального суду.

Протягом багатьох десятиріч Голодомор офіційно заперечувався владою СРСР. Микита Хрущов, який прийшов до влади у рік 20-річчя Великого голоду,

про 1933 рік у своїй доповіді на вересневому пленумі ЦК КПРС, присвяченому розвитку сільського господарства, навіть не згадав. Приблизно в цей же час у Нью-Йорку зазначений вище фахівець з міжнародного права Р. Лемкін виголосив промову перед 3-тисячною аудиторією з промовистою назвою «Радянський геноцид в Україні». Він першим проаналізував голод в Україні в контексті Конвенції ООН і визначив його як геноцид комуністичного режиму проти українців.

У незалежній Україні, незважаючи на очевидні факти, на державному рівні тривалий час не було єдності в оцінках подій 1932-1933 років. Одним із важливіших імпульсів законодавчого вирішення питання стало розсекречення й оприлюднення Службою безпеки України сотень документів та проведення в Українському домі в Києві спеціальної виставки, де чітко показано наявність намірів комуністичних вождів поставити на коліна українську націю шляхом часткового її знищення.

Наслідки Голодомору:

1. Величезні людські втрати. Знищення генофонду нації.
2. Вимирання сіл. Заборона селянам просування до міст.
3. Переселення сімей з інших республік СРСР на обезлюднілі землі.
4. Остаточного зламаного опір селян впровадженню колгоспної системи.
5. Знищення українського села з його багатими народними традиціями.

У процесі колективізації можна виділити кілька етапів:

1929-1930рр. – час **прискореної колективізації**; у колгоспи забирали все: інвентар, велику рогату худобу, коней, птицю. Селянство почало продавати або забивати худобу, ховати або псувати інвентар. В Україні було знищено до 50% поголів'я худоби.

1931-1933рр. – новий етап **суцільної колективізації**, прискорення її темпів в Україні, закінчення у зв'язку з Голодомором (колективізовано 70% дворів).

1934-1937рр. – **завершальний** етап колективізації. У 1937 році колгоспи мали 96,1% посівних площ. У колгоспах працювало понад 7 млн. осіб.

Наслідки суцільної колективізації

1. Сільське господарство стало колективним.
2. Були отримані кошти на проведення індустріалізації.
3. Порушено баланс між розвитком промисловості та сільським господарством, в якому розпочалося хронічне відставання.
4. Фізичне знищення найкваліфікованішої частини селян та потягу селянина до роботи на землі, втрата почуття хазяїна землі та впевненості у завтрашньому дні.
5. Голод 1932-1933 рр.

Д/з: §§24-25. Підготуватись до практичного заняття 4.